

CARPET PLUS

دو ماهنامه اینترنتی فرش دستباف

Iranian Visual carpet Magazine

"کارپت پلاس" / شماره ۳۶ - مهرماه ۱۴۰۴

قالی ۱۲ ضلعی
مقبره شاه عباس دوم

CARPET PLUS

بسم الله الرحمن الرحيم

دو ماهنامه اینترنتی فرش دستباف

Iranian Visual carpet Magazine

کارپت پلاس

مجله اینترنتی فرش دستباف ایران
سال هفتم / مهر ۱۴۰۴ / شماره ۳۶

سردبیر: مریم طاهری تفرشی
دبیر تحریریه/مدیر هنری: مهدیار پیرزاده
تحریریه: گروه نویسندگان
طراحی: آتلیه گروه سپنج
سازمان تبلیغات و آگهی ها: ۰۹۱۳۶۹۳۵۲۹۱

- [۳] صفحه نخست | شعر قالی
- [۵] سرمقاله | مریم طاهری
- [۶] تار | استاد تورج ژوله
- [۸] پود | مرحوم استاد سیروس پرهام
- [۱۰] معرفی یک هنرمند | محمد حسین سیف
- [۲۰] مقاله تخصصی | بته جقه
- [۲۶] نمایشگاه طراحی | نوزدهمین نمایشگاه طراحی قم
- [۲۷] معرفی یک پدیده | استاد محمود فرشچیان
- [۳۷] یک اثر | قالی ۱۲ ضلعی مقبره شاه عباس دوم
- [۴۱] خبر | گستردن فرش گل در بروکسل

www.thecarpetplus.ir | thecarpetplus

این مجله رایگان است و رایگان خواهد ماند.

لازمه ی استفاده از مطالب و تصاویر این نسخه، به هر شکل و ترتیبی منوط به اخذ مجوز از "کارپت پلاس" است و نقض آن پیگرد قانونی دارد.

همچنین هرگونه بارگذاری محتوایی این مجله بر روی اپلیکیشن های موبایل و فروش پی دی اف این مجموعه ممنوع است.

با بسی شور و غرور
 با هزاران تحسین
 خیره بر صحنه گلزار بهشت
 بوستانی به نهایت زیبا
 غریقی در لاله و گل
 روی هر شاخه نشسته بلبل
 زیر هر بید بنی
 جویی از شهد روان
 دید و پنداشت
 که آن باغ خداست
 یا بهشت شعر است
 که کسی را به کسی کاری نیست

ناگهان پهنه قالی بشکافت
 دختری زیبه روی
 با دوصد خنده و ناز
 گفت: ای مرد خردمند چه
 میجویی ؟ باغ؟
 این که میبینی قالی است پراز
 دار و درخت
 که به این زیبایی، زیر پای
 همگان گسترده است
 زحمت سالهای من و ماست
 بابت هر گل این قالی
 چشمها رفته است

پس گران دارش و ارجش بنما

این سی و ششمین شماره "کارپیت پلاس" است که مقابل دیدگان شما پهن می شود. تار و پود و رج به رج این مجله با شما و برای شما شکل می گیرد.

ما را از نظریات ارزشمندتان بی نصیب نگذارید.

همچنین بخش بازرگانی "کارپیت پلاس" آماده پذیرش آگهی های تجاری و تبلیغاتی شما خواهد بود. به زودی طرح های توسعه ی تجاری و مارکتینگ کارپیت پلاس از طریق مجله، شبکه های اجتماعی و وبسایت مجموعه به اطلاع شما عزیزان خواهد رسید.

دو جریان یک رود

سخن نخست: مریم طاهری تفرشی

در ستایش پیشکسوتانی که هنر و دانش را به تار و پود فرش بخشیدند

و در سوی دیگر این میدان، استاد سیروس پرهام قرار دارد که نه با قلم‌مو، که با قلم تحقیق، جان بر کالبد نیمه‌جان فرش ایرانی دمید. اگر فرش‌چیان به فرش «جان» بخشید، پرهام «هویت» و «دانش» آن را نجات داد. او پژوهشگری خستگی‌ناپذیر، نویسنده‌ای توانا و مدیری دلسوز بود که

مانند کوهی استوار در برابر موج‌های بی‌هویتی و تقلیدهای ناشیانه ایستاد. تلاش‌های او در مرکز اسناد ایران، مرکز مردم‌شناسی و مؤسسه‌ی تحقیقات فرش، و نیز تألیف کتاب‌های ارزشمند و مقالات عمیق، باعث شد تا فرش دستباف ایران از یک کالای تزئینی صرف، به یک موضوع پژوهشی عمیق و یک میراث ملی مستند تبدیل شود.

او بود که راه درست شناخت، حفظ و ترویج این هنر ملی را نشان داد. پرهام، حافظه‌ی تاریخی فرش ایران بود؛ حافظه‌ی بسیاری از نقش‌ها و نقشه‌ها. این دو استاد بزرگ، هر یک در مسیر خود، به یک هدف والا خدمت کردند: زنده نگه داشتن هنر-صنعتی که شناسنامه‌ی فرهنگی ماست. یکی با آفرینش زیبایی و نوآوری در طرح، و دیگری با حفظ اصالت و ترویج دانش. این دو رویکرد، نه تنها در تقابل با هم نیستند، که مکمل یکدیگرند. فرش‌چیان نشان داد که فرش ایرانی می‌تواند و باید با زمانه پیش رود و تازه بماند، و پرهام تأکید کرد که این نوآوری باید بر بستری اصیل و ریشه‌دار استوار باشد.

امروز که این دو چراغ فروزان فرهنگ و هنر ما خاموش شده‌اند، اما نور افکار و آثارشان همچنان راهنمای ماست. وظیفه‌ی ما، به ویژه فعالان و علاقه‌مندان عرصه‌ی فرش، این است که این مشعل را برداریم؛ هم با جسارت در خلق و نوآوری، و هم با دقت در پژوهش و حفظ میراث پیشینیان.

فرش دستباف ایران، تنها یک کالا یا یک اثر هنری نیست؛ او کتابی است گشوده که روح یک ملت را در لابلای گره‌هایش به امانت نگاه داشته است. در این کتاب سترگ، برخی نقش‌ها را با دستان هنرمند بر تار و پود می‌نشانند و برخی دیگر، با قلم تحقیق و دانش، از خطر فراموشی می‌رهانند.

امروز، در آستانه‌ی ادای دین، به یاد دو تن از این نگهبانان خردمند ایستاده‌ایم: استاد محمود فرشچیان و استاد سیروس پرهام؛ دو جریان به ظاهر متمایز، اما پیوسته در یک رود زلال هنر و فرهنگ.

از یک سو، استاد محمود فرشچیان ایستاده است. نامی که پیش از هر چیز، نگارگری بی‌نظیرش را به خاطر می‌آورد. اما فرش‌چیان، تنها در قاب بوم و رنگ خلاصه نمی‌شود. او با سابقه‌ی درخشان در طراحی فرش، نشان داد که چگونه می‌توان روح لطیف و پیچیده‌ی مینیاتور ایرانی را در گستره‌ی وسیع و بافت درشت فرش زنده کرد. طرح‌های او برای فرش، تنها یک نقشی تکرارشونده نبود؛ آنها قصه‌هایی بودند که بر پهنه‌ی قالی روایت می‌شدند. او با مهارتی بی‌همتا، ظرافت قلم‌موهای مینیاتور را به نقشه‌هایی تبدیل کرد که دستان بافنده بتواند آن را به زیبایی هرچه تمام‌تر به گره تبدیل کند. در کارهای او، آن لطافت ابریشمین و آن نگاه معنوی خاص مکتب نگارگری اصفهان، بر پیکر فرش جان می‌دواند و اثری خلق می‌شود که هم اصیل است

و هم بدیع. فرش‌چیان ثابت کرد که مرزهای هنرهای سنتی قابل عبور است و می‌توان از دل یک هنر اصیل، به هنری دیگر جان دوباره بخشید.

یادشان گرامی و راهشان پررهرو باد.

تورج ژوله

استاد تورج ژوله محقق، مولف و مدرس فرش دستباف ایران، متولد ۲۰ شهریور ماه ۱۳۴۷ در تهران است. وی فرزند استاد اصغر بیچاره (قدیمی‌ترین عکاس سینمای ایران، هنرپیشه و کارگردان است). استاد تورج ژوله از سال ۱۳۶۸ مطالعات و فعالیت‌های مستمر در حوزه‌های مختلف فرش دستباف را آغاز کرد. او دارای رتبه برتر اولین دوره دو ساله دانشگاهی فرش در ایران (۱۳۷۱-۱۳۷۰) بود که پس از آن ضمن تحصیل به استخدام شرکت سهامی فرش ایران درآمد. تحقیق، تالیف، تدریس و تولید فرش دستباف در کنار همکاری با سازمان‌ها و مراکز مرتبط نظیر شرکت سهامی فرش ایران، مرکز تحقیقات فرش دستباف، مرکز ملی فرش ایران و سردبیری فصلنامه قالی ایرانی در کارنامه تجارب کاری او قرار دارد. حاصل پژوهش‌های او کتاب‌های پژوهشی در فرش ایران، شناخت فرش، برخی مبانی نظری و زیر ساخت‌های فکری، برگ‌گی از قالی خراسان است.

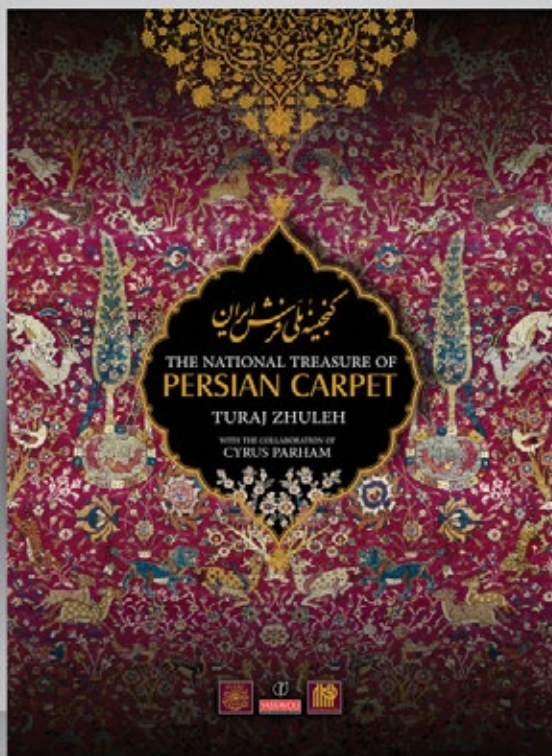

#تار

پژوهشگر، محقق و مدرس فرش دستباف ایران

سوابق و فعالیت‌ها:

- کیوریتور نمایشگاه ۱۴۰۸ بافته اهدایی استاد پرویزتناولی در موزه فرش ایران (۱۴۰۰)
- اجرای پروژه شستشو و هوادهی ۲۸ قالی موزه بانک ملی ایران (۱۴۰۰)
- مدیر و مجری اولین عملیات شستشوی دو قالی صفوی (۱۴۰۰)
- عضو گروه هنرهای سنتی و صنایع دستی فرهنگستان هنر (۱۳۹۸- ادامه دارد)
- دبیر علمی همایش "فرش، سنت، هنر"، فرهنگستان هنر (۱۴۰۰)
- عضو هیئت کارشناسان آثار فرهنگی/هنری وزارت میراث (۱۳۹۴- ادامه دارد)
- دعوت و ارایه مقاله در کنفرانس بین المللی فرش لندن (به مناسبت چهلمین سال انتشار مجله HAL (۱۳۹۸)
- مشاور مدیرعامل شرکت سهامی فرش ایران در امور طراحی، تولید و فروش (۱۳۹۸-۱۴۰۲)
- دو دوره داور بخش بین الملل جایزه جهانی کتاب سال جمهوری اسلامی ایران (حوزه هنر) (۱۳۹۴-۱۳۹۹)
- داور مقالات مجلات مختلف (گلجام، کیمیای هنر، باغ نظر) (۱۳۹۴- ادامه دارد)
- کیوریتور نمایشگاه چهل اثر صفوی (به مناسبت چهلمین سال تأسیس موزه فرش ایران) - (۱۳۹۶)
- ساخت مستند چهل (به مناسبت چهلمین سال تأسیس موزه فرش ایران) (۱۳۹۶)
- اجرای پروژه شستشوی کامل ۵۰۰ مترمربع از قالی‌های محفوظ در مجموعه سعدآباد (موزه ملت و کاخ سبز) - (۱۳۹۶)
- طراح و مجری بافت فرش "زمین، صلح، نسل‌های آینده" (به سفارش مرکز ملی فرش ایران) (۱۳۹۶)
- کیوریتور نمایشگاه "گنجینه‌های نهان" (اولین نمایشگاه مجموعه داران خصوصی فرش، موزه فرش ایران) - (۱۳۹۴)
- عضو هیئت علمی و سخنرانی در چهارمین همایش علمی دانشجویان و دانش‌آموختگان فرش ایران (۱۳۹۴)
- کارشناسی و صدور شناسنامه بیش از پانصد قالی در موزه‌های گلستان، سعدآباد و نیاوران (۱۳۹۳، ۱۳۹۴)
- هیئت داوران سومین جشنواره ملی طرح و نقش برتر فرش (۱۳۹۴)
- عضو داوران سومین، چهارمین، پنجمین، هفتمین و هشتمین دوره جشنواره ملی فرش برتر ایران (۱۳۹۸ تا ۱۳۹۳)
- عضو هیئت داوران مسابقه طرح و نقش فرش ورامین (۱۳۹۰)

- عضو هیئت علمی و داوری مقالات در همایش هنر/ دانشگاه بیرجند (۱۳۹۰)
- عضو هیئت علمی و داوری مقالات درسومین همایش علمی دانشجویان و دانش آموختگان فرش ایران (۱۳۹۰)
- اجرای پروژه شستشوی کامل ۴۵۰ متر مربع از قالی های محفوظ در موزه فرش ایران (۱۳۸۹)
- مدرس سمینار و کلاس های آموزشی - پژوهشی فرش دستباف ایران در ژاپن (۱۳۸۹)
- عضو کمیته تخصصی مرکز تحقیقات فرش دستباف ایران (۱۳۸۵-۱۳۸۱)
- عضو شورای تخصصی فرش و نساجی سازمان میراث فرهنگی و گردشگری ایران (۱۳۸۲)
- عضو کمیته اجرایی و سخنرانی در اولین و دومین جشنواره قالی ایران/ جزیره کیش (۱۳۸۲-۱۳۸۳)
- عضو کمیته علمی دومین سمینار ملی تحقیقات فرش دستباف ایران (۱۳۸۶)
- عضو کمیته علمی اولین سمینار ملی تحقیقات فرش دستباف ایران (۱۳۸۲)
- عضو انجمن بین المللی روزنامه نگاران (IFG) (۲۰۰۴)
- عضو انجمن صنفی روزنامه نگاران ایران (۱۳۸۰)
- سردبیر فصلنامه قالی ایران (۱۳۷۸-۱۳۸۰)
- ایجاد اولین واحد تحقیقات و مطالعات فرش دستباف ایران / وزارت بازرگانی (۱۳۷۵)
- سخنرانی در پنجمین و ششمین کنفرانس بین المللی فرش ایران (۱۳۷۵-۱۳۷۶)
- تدریس در مقاطع کاردانی، کارشناسی و کارشناسی ارشد فرش (تهران، کرمان، یزد، اراک، اردکان، اصفهان، خرم آباد) (۱۳۷۶-۱۳۹۷)

تالیفات منتشر شده و در دست

- عیوب قالی نیمه بافت (انتشارات شقایق روستا/ ۱۳۷۴)
- طرح های فرش ایران و جهان (با همکاری مهندس شیرین صوراسرافیل/ انتشارات شقایق روستا/ ۱۳۷۵)
- برگی از قالی خراسان (وزارت بازرگانی/ شرکت سهامی فرش ایران/ ۱۳۷۵)
- پژوهشی در فرش ایران (یساولی/ ۱۳۸۱) (کتاب برگزیده پنجمین جشنواره کتاب های آموزشی ایران رشد، ۱۳۸۴)
- شناخت نمونه هایی از فرش ایران (وزارت بازرگانی) با همکاری دکتر علی حصوری و جعفر پاکدست/ ۱۳۸۴
- شناخت فرش، برخی مبانی نظری و زیرساخت های فکری (۱۳۹۲) انتشارات یساولی/ فارسی و انگلیسی
- گنجینه ملی فرش ایران (۱۴۰۰/ انتشارات یساولی / با همکاری دکتر سیروس پرهام/ فارسی و انگلیسی
- راهنمای ساده و مصور قالی ایران (۱۴۰۰) انتشارات یساولی/ فارسی و انگلیسی
- هنرمندان فرش ایران (کتاب پلویون فرش ایران، اکسپو دبی، ۲۰۲۰)

مرحوم استاد سیروس پرهام / مترجم، ویراستار و پژوهشگر فرش #پود

دکتر سیروس پرهام (متولد ۳ بهمن ۱۳۰۷ - شیراز) مترجم، ویراستار و مصحح متون قدیمی، پژوهشگر فرش و پایه‌گذار مرکز اسناد ایران بود. او با نام‌های مستعار «میترا»، «دکتر میترا» و «سایروس برام» می‌نوشت. مدرک لیسانس را در ۱۳۳۰ از دانشگاه تهران و دکترا را در ۱۳۳۳ از دانشگاه برکلی در رشته علوم سیاسی گرفت.

کسی نیست در دنیای فرش "استاد سیروس پرهام" را نشناسد، پژوهشگری خستگی‌ناپذیر، خوش‌فکر که با نثری شیوا و روان از طنزهای فرش برایمان می‌نوشت. پدر پژوهشگری فرش ایران تاکنون کتاب‌های زیادی به رشته تحریر درآورده است. مرد تکرارنشدنی پژوهشگری فرش دستبافت ایران به گفته خودش تا پیش از سال ۱۳۴۸ به فرش به عنوان یک کفپوش و ابزاری که در خانه از آن برای پوشاندن زمین استفاده می‌شود، می‌نگریسته.

پرهام از کارشناسان طراز اول قالی در ایران به شمار می‌رود. وی در سال ۱۳۵۶ عضو هیات مدیره موزه فرش ایران شد و از نخستین ویراستاران ایرانی.

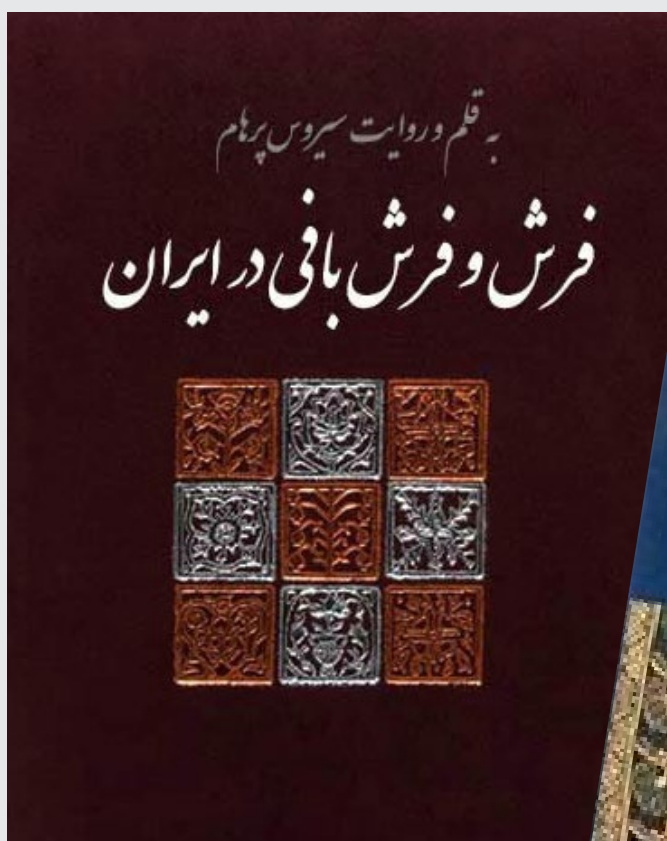
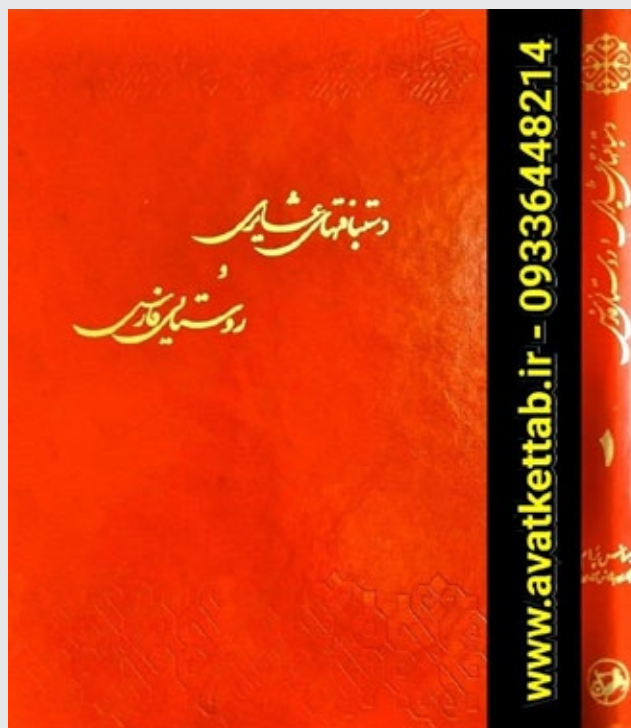
اولین ویراستار مؤسسه انتشارات فرانکلین (علمی و فرهنگی امروز) بود. مجموعه ۱۵ جلدی "سیری در هنر ایران" نوشته "آرتور اپهام پوپ و همسرش فیلیس اکرم" در مؤسسه علمی و فرهنگی، به سر ویراستاری وی ترجمه و تهیه شده است. وبه عنوان پیشکشوت ویراستاری ایران ۹ آبان ۱۳۹۵ به همراه مهدی قنوازی و مهناز مقدسی "انجمن صنفی ویراستاران" را تأسیس کردند. اولین کتابی که او ترجمه کرد، کتاب

«دیپلمات»، نوشته‌ی جیمز آلد ریچ بود. او در اواخر سال ۱۳۳۶ در مجله تهران ژورنال در موسسه اطلاعات مشغول به نویسندگی و پس از سه سال سردبیر آن شد. در سال ۱۳۴۲، برای آرشیو ملی، در یک دوره شش تا هشت ماهه در آمریکا و انگلستان دوره دید و در سال ۱۳۴۹ «سازمان اسناد ملی» را بنیان گذاشت. در بهمن همان سال توسط هیات وزیران، به ریاست سازمان اسناد ملی ایران منصوب شد. عمده آثار وی ترجمه و یا پژوهش در زمینه قالی و دستبافته‌های عشایری است. علاوه بر مقالات ایشان در این زمینه، کتاب‌هایشان منبع بسیار مهم در مطالعات فرش‌شناسی به شمار می‌روند. عبارتند از:

- قالی بولوردی ۱۳۵۲، شرکت کتاب‌های جیبی
- کاتالوگ دوزبانه جل‌های عشایری ایران، تهران ۱۳۵۴، انجمن دوستداران فرش ایران
- کاتالوگ دوزبانه نقش‌های قالی کرمان، تهران ۱۳۵۷، موزه و مرکز فرهنگی و هنری صنعتی کرمان
- کتاب دو زبانه شاهکارهای فرش بافی فارس ۱۳۵۷، انتشارات سروش
- دستبافته‌های عشایری و روستایی فارس جلد اول ۱۳۶۴ جلد دوم ۱۳۷۰، انتشارات امیرکبیر
- فرش و فرش‌بافی در ایران، ۱۳۹۹، مرکز دایره‌المعارف بزرگ اسلامی
- کتاب «تاریخ فرش و فرش بافی در ایران» آخرین اثر سیروس پرهام در ارتباط با فرش است.

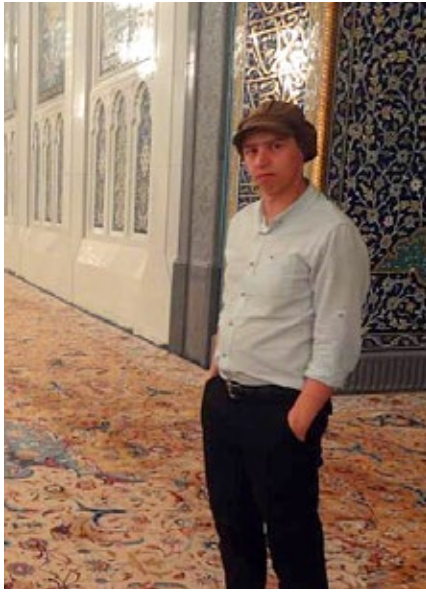
سیروس پرهام در ۲۴ شهریورماه ۱۴۰۴ به علت کهولت سن در ۹۷ سالگی درگذشت. براساس وصیت آن مرحوم، پیکرش در صحن امامزاده طاهر کرج آرام گرفت.

روحش شاد و یادش گرامی باد

معرفی یک هنرمند

محمد حسین سیف هنرمند مرمت و رفوگر فرش های نفیس

سانتی متر در ۱ متر و ۸۰ سانتی متر بود را بمدت شش ماه مرمت کرد. معتقد بود که ۲۵ درصد از فرش بر اثر سوختگی یا مورد دیگری نابود شده بود. این فرش را به روش پیوندی بدون استفاده از اتصال سوزنی مرمت کرد. مواد اولیه

محمد حسین سیف یکی از متخصصین در حوزه مرمت فرش است. وی متولد سال ۱۳۶۵ در تهران است. او بیست سال سابقه فعالیت در زمینه خدمات تخصصی و مرمت فرش دست باف را دارد. و مدرس دانشگاه های هنر و علمی کاربردی ایران در رشته های حفاظت و مرمت، بافت و کنترل کیفیت فرش دست باف، عضو گروه تولید، طراحی و بافت و مرمت پژوهشکده فرش ایران و مسئول کارگاه مرمت و تکمیل پژوهشکده فرش ایران است.

به بهانه پروژه های مرمت او در طی این چند سال، گفت وگو هایی با او داشته اند که جمع آوری شده و سخنان ایشان را در اینجا آورده ایم.

از نظر ایشان فرش ۱۴۵ متری عمو او غلی که به سفارش رضاشاه در سال ۱۳۱۱ بافته شده، و در کاخ موزه ملت در مجموعه فرهنگی تاریخی سعدآباد پهن شده است. به دلیل بزرگ پارچه بودن، طرح خاص و تاریخی بودنش بسیار ارزشمند است.

او یک فرش بافت حاج جلیلی مربوط به سال ۱۹۰۰ میلادی متعلق به مجموعه شخصی یک تاجر که به ابعاد ۱ متر و ۱۰

فرش، ابریشم و پنبه بود که شبیه به خودش بازسازی شد. همان مواد اولیه را رنگریزی کردند. کارهای ریشه‌کشی و پودکشی را انجام داد و بعد روی دار نصب شد برای بافت. کاری بسیار دشوار و خاص بود.

نظر ایشان در مورد مرمت فرش اینگونه است که: **مهم‌ترین و اولین مسئله در مرمت، شناخت خود فرش است.** شناخت تکنیک بافت و محل بافت فرش. در مرحله اول انتخاب بهترین مواد اولیه متناسب با خود فرش است. یعنی مثلاً فرش‌هایی که چله‌اش از پشم است، برای مرمتش از چله پنبه‌ای یا ابریشمی استفاده می‌شود. در مراحل بعدی تکنیک بافت آن فرش می‌باشد. اگر قالی مثلاً اراک است از گره فارسی، اگر فرش تبریز است از گره متقارن (ترکی) و از همان رنگ یا نوع پشم استفاده می‌شود.

دوم: انتخاب بهترین روش مرمت با توجه به شرایط فرش

زمانی که فرش‌ها آسیب زیادی دیده باشد و فرش به لحاظ ریالی ارزش مرمت نداشته، مرمت آن مقرون به صرفه نیست مگر آنکه از لحاظ حسی، بعنوان یادگاری ارزشمند برای صاحب آن باشد. ولی اگر فرش به لحاظ قدمت و خاص بودن و برند بودن مهم باشد آن فرش را با بهترین روش مرمت می‌کنیم. چون در فرش‌هایی که آسیب‌های زیادی دیده‌اند باید از چند روش مرمتی استفاده کرد. مثلاً یک تکه را باید ساپورت‌دوزی کنیم. مرمت کنیم. جفت بزنیم. بافت بزنیم. اول انتخاب کنید کدام روش را در روی کدام قسمت فرش باید انجام داد. فرش‌هایی که امکان بافت یا ریشه‌کشی یا تعویض چله یا پود را دارد نیازی نیست ساپورت بدوزیم. نیاز است

که اول کار بافت و بازسازی را انجام بدهیم. جایی که سوزن خور نیست و امکان تعویض ریشه یا پود ندارد و امکان بافت آن قسمت را نیست و فقط باید وضعیت ظاهری را حفظ کنیم. حالا یا با ساپورت دوزی یا کارهای دیگر انجام داد. همچنین یک مرمت کار باید همه فرآیند اولیه فرش دستباف را بلد باشد.

سوم: مسئله رنگرزی است که بسیار مهم است.

در مرمت باید مثل همان رنگ‌هایی که فرش دارد بازسازی شود. اگر فرش نوبافت باشد شاید بشود شبیه به همان رنگ را در بازار پیدا کرد. مرمت کارها یک آرشیو خیلی قوی از رنگ پشم و کرک و ابریشم دارند که به آن مراجعه می‌کنند. حالا با ۱۰ یا ۱۵ درصد اختلاف رنگی می‌توانند در دستکاری یا رنگ‌گذاری، رنگ آن را ۱۵ درصد را جبران کنند. در فرش‌های قدیمی این امکان وجود ندارد که از رنگ‌های جدید استفاده کنیم.

ممکن است فرشی باشد مثل فرش صفوی یا دوره قاجار باشد که آن رنگ‌ها در بازار موجود نیست. این رنگ‌ها باید توسط مرمت کار یا رنگرز آماده شود. یا اینکه برای فرش‌های قدیمی که نمی‌شود رنگ‌های کهنه اش را با رنگرزی انجام داد از جاجیم‌های قدیمی استفاده می‌شود که هم‌رنگ رنگ‌های آن فرش است. جاجیم‌های قدیمی که مربوط به ۱۰۰ یا ۲۰۰ سال پیش است تهیه می‌شود و شکافته می‌شود و از پشم و ابریشم همان رنگ‌ها استفاده می‌گردد. که هم به لحاظ قدمت،

هم پشم، هم سن و سال، هم رنگریزی تقریباً با اختلاف خیلی کمی نزدیک به خود فرش قدیمی است.

یکی از بزرگ‌ترین فرش‌هایی که عملیات تکمیلی‌اش را آقای سیف انجام دادند، تابلوفرشی بود که به لحاظ نصب در موزه چین اهمیت داشت. درواقع برای اولین بار بود که در چنین سائیزی یک تابلوفرش بزرگ پارچه بافته می‌شد.

این تابلوفرش در ابعاد ۳/۷۰ در ۱۲ متر و به مدت ۹ ماه با هدایت خانواده صفدرزاده حقیقی در اصفهان بافته شد و در موزه بزرگ جاده ابریشم هانژونگ به نمایش درآمد. این تابلوفرش که بر اساس نقاشی یکی از هنرمندان پیشکسوت چین بافته شده است دارای ۱۶۰ رنگ به صورت مجزا و ۶۰۰ رنگ به صورت ترکیبی است و در تولید آن حدود ۲۳ میلیون گره زده شده است.

از دیگر فرش‌های بزرگ پارچه فرش‌های ایران‌مال است که آقای سیف پیمانکار عملیات تکمیلی و نصب این فرش‌ها بودند. فرش ماشینی ۱۰۰۰ متری در کتابخانه، فرش بزرگ‌ترین پله رویال، فرش دستباف چله ابریشم با رج‌شمار ۵۰ و ابعاد ۹۰۰ متری در مسجد از فرش‌هایی بودند که عملیات تکمیلی و نصب آن‌ها را در ایران‌مال انجام دادند. فرش بزرگ پارچه دیگری که در پروژه عملیات تکمیلی و نصب آن نیز همکاری داشته‌اند فرش ۵۰۰ متری مسجد محمد رسول‌الله در خیابان ولیعصر بود. و بالاخره بزرگ‌ترین فرش‌های جهان ۵۰۰۰ متری مسجد سلطان قابوس در عمان، فرش ۶۰۰۰ متری در مسجد شیخ زاید ابوظبی در امارات و فرش ۲۵۰۰ متری مسجد در عمان بود.

نظر آقای سیف درباره فرش‌های بزرگ پارچه چنین است که عملیات تکمیلی و نصب فرش‌های بزرگ پارچه با فرش‌های کوچک پارچه بسیار تفاوت دارد. فرش‌ها باید روی دارهای مخصوص بافته شوند. در نتیجه مدیریت خیلی سخت و پیچیده‌ای نیز دارند.

این مدیریت شامل محاسبات بافت به لحاظ ارتفاع، عرض و کجی و... می‌شود. تعداد بافته‌های زیادی قالی را می‌بافند

و سرپرستی که بافت را کنترل می‌کند باید خیلی دقیق باشد تا غلط بافی و اشتباهی پیش نیاید

قالی بزرگ پارچه معمولاً اگر ۱۰۰۰ تا ۵۰۰۰ متری باشد باید در چند قطعه بافته شود. چون امکان حمل و نقل بصورت یک تکه وجود ندارد. در نتیجه قالی را چند تکه می‌بافند و در محل نصب می‌کنند و می‌دوزند که یک فرش واحد به دست بیاید. درواقع این تکه‌ها جدا جدا روی دار بافته می‌شود. چون امکان این که بر روی یک دار، قالی بزرگ‌تر از ۱۲۰۰ متر بافته شود وجود ندارد.

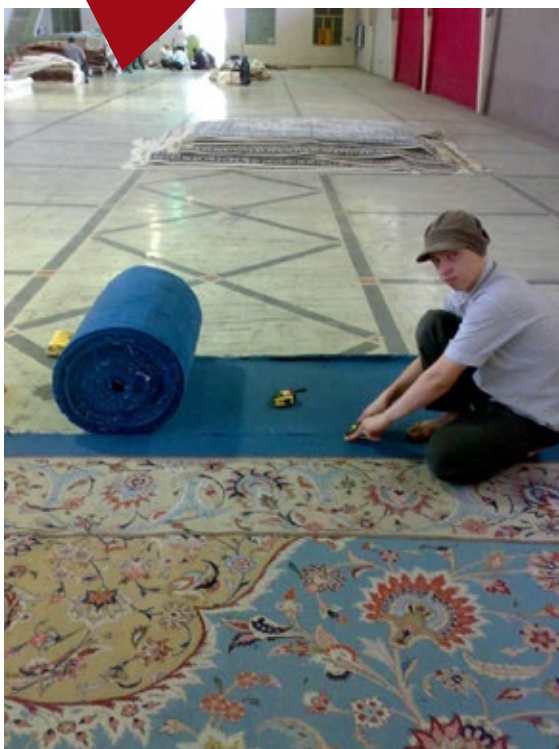

معمولا فرش‌ها را در قطعات ۵۰۰، ۷۰۰، ۸۰۰ متری می‌بافند. با توجه به فندانسیون فضایی که این فرش‌ها می‌خواهد نصب بشود، طراحی و مهندسی عملیات تکمیلی و نصب این فرش‌ها از قبل انجام می‌شود. معمولا به روش فارسی چله‌کشی می‌شود که اضافه چله‌ها بالای دار گره بخورد و بعد از پایین‌کشی بیاد پایین‌تر. به‌خاطر اینکه سرعت بافت بالاتر برود و بتوانند در زمان کمتری قالی را تحویل بدهند و نصب کنند قالی را در چند تکه می‌بافند که در دسرهای هزینه حمل‌ونقل را هم نداشته باشد. چون اکثرا مکان‌های بزرگ ستون دارند و فرش یک پارچه و یک تکه به مشکل برمی‌خورد. چون فرش بزرگ پارچه قبل از اینکه بخواند نصب شود اگر ایرادی در اندازه‌ها دارد باید آن‌ها رفع بشود که بعد از اینکه کار دوخت انجام شد فرش از کناره‌ها کم یا زیاد نباشد. کناره‌های آن مماس دیوار کاملا بنشینند.

مکان‌هایی که این فرش‌ها نصب می‌شود، مکان‌های بزرگ یا مساجد است که ساختمان آن دارای تورفتگی‌های زیادی است دیوارهای بزرگ با ستون‌های کنار آن، سالن‌های بزرگ و تو در تو، دالان‌های ورودی که باید فرش شود. همه اینها وجود دارد. به‌خاطر همین در کنار دیوارها و دربها یا دالان‌هایی که وجود دارد کار نصب سخت‌تر است. چون دقیقا باید لب به لب آن دیوارها فرش قرار بگیرد. اگر فرش بزرگ باشد فرش روی دیوار می‌رود. و اگه فرش کوچک باشد کم می‌آورد. و از وسط فرش هم نمی‌شود به کناره‌ها اضافه کرد چرا که طرح هم در بافت فرش دستباف مطرح است و نباید نقشه فرش بهم بریزد.

فرش بزرگ پارچه در نصب و در بافت و اجرا به دلیل بزرگ بودن و سنگین بودنش چالش سختی دارد. فرش‌های بزرگ پارچه ۶۰۰۰ متری امارت، ۹ تکه بافته شد. بود. تولیدکننده فرش‌های ۶ و ۵ هزار متری شرکت سهامی فرش ایران بود. آقای سیف در مرحله تکمیل و نصب بود. این عملیات تکمیلی در واحد کارخانجات کرج انجام پذیرفت.

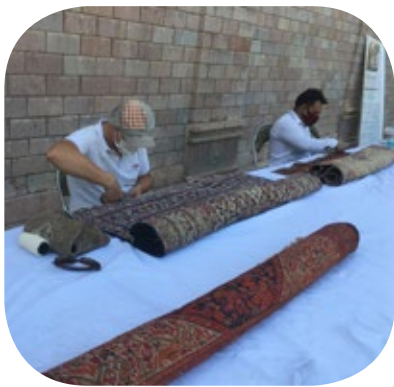
بعد از اتمام برای رونمایی در مصلی تهران پهن گردید. آنجا همه قطعات کنار هم قرار گرفت ، دقیقا همان شکلی که قرار بود در مسجد دوخت و رفو شود. و سپس از همان مصلی قالی‌ها لوله و بسته‌بندی شد و با هواپیمای مخصوص به امارات و عمان رفت.

از دیگر برنامه های اجرایی مرمت، پروژه‌های هوادهی و سامان‌دهی حفاظتی فرش‌های موزه فرش ایران و کاخ گلستان بود. مدیریت بحران و حفاظت پیشگیرانه اداره کل موزه‌ها با تقسیم سه تیم شامل گروه اول فاطیما محسنی در کمیته مدیریت بحران و حفاظت پیشگیرانه با تخصص حفاظت و مرمت آثار با انجام عملیات (مطالعات آسیب شناسی، میکروسکوپی، نمونه برداری جهت کشت قارچ، بررسی اسیدیته، ارائه و اجرای طرح حفاظت پیشگیرانه در بخش مخزنی از ضد عفونی و افت زدایی محل نگهداری تا بسته‌بندی فرش‌ها با پوشش‌های ترانسپرنت جهت پایش دوره‌ای و سیرکوله هوا و درباره فرش‌های نمایشی از بسترگذاری حفاظتی تا اجرای بالشتک‌های واسطه بین کف آثار نمایشی و فرش‌ها و نظارت حفاظتی) همه مراحل این پروژه بود.

گروه دوم مرمت فرش به سرپرستی آقای سیف شامل کارشناسان مرمت فرش برای غبارروبی و پاکسازی و استحکام بخشی در لبه‌های طولی

و عرضی، مرمت در قسمت‌های آسیب دیده به وسیله نخ‌های ارگانیک و ساپورت‌دوزی در قسمت‌های پاره شده به وسیله پارچه‌های نخی مناسب.

و گروه سوم کارشناسان حشره‌شناسی مرکز تحقیق و کنترل عوامل بیولوژیک میراث استان یزد جهت شناسایی نوع حشرات آسیب‌رسان به این مجموعه شکل گرفت.

پروژه حفاظت، مرمت و ساماندهی ۲۲ تخته از فرش‌های نفیس و منحصر به‌فرد گنجینه موزه فرش ایران با برنامه‌ریزی و

تخصیص اعتبار از سوی اداره کل میراث فرهنگی و گردشگری استان تهران زیر نظر اداره کل موزه های ایران و با میزبانی موزه ملی فرش ایران توسط استاد سیف و گروه مرمت در چند بخش تخصصی انجام پذیرفت. از مهم‌ترین فرش‌ها در این پروژه می‌توان به قالی دوازده مترمربعی تودشک

قرن ۱۹ میلادی با طرحی منحصر به فرد و قالی شش متری طرح عیسی بهادری بافته شده در کارگاه استاد صفدر زاده حقیقی با رج‌شمار ۱۰۰، اشاره نمود.

آقای محمد حسین سیف معتقدند که مرمتکاران تجربی در بازار فرش رو به پیری و از کارافتادگی هستند و این برای آینده مرمت در ایران خبر خوبی نیست. به نظرم علاقه‌مند به رشته مرمت در بخش دانشگاهی بیشتر است. و می‌توان آینده مرمت ایران را به دست نسل جوان و دانشگاهی سپرد. اکثر فارغ‌التحصیلان رشته مرمت خانم‌ها هستند و این نوید را می‌دهد که در آینده، به دست مرمتکاران خانم تحولی در این شغل ایجاد خواهد شد.

بته جقه

از دیدگاه دکتر سیروس پرهام

باورند که این نگاره صورت تزیینی بادام است؛ برخی آن را برگ شیوه یافته و سبک پذیرفته و به اصطلاح مسبک می‌پندارند؛ برخی صورتی متخیل از گلایی را در خیال می‌آورند و برخی تمثیلی از آتش زرتشت را در ماهیت و معنای نمادی اختلاف بوده و هست اما تا همین اواخر در ایرانی بودن آن مناقشه نبود.

پیش از آنکه «جان ایروین»، پژوهنده انگلیسی هندو تبار، در سال ۱۹۷۳ و به سفارش موزه ویکتوریا و آلبرت لندن کتابی درباره شال کشمیر بنویسد هیچ یک از هنر شناسان نمی‌انگاشت که نقشمایه بته جقه ای ممکن است از هند به ایران آمده باشد آن هم به تقلید از شال و ترمه کشمیر که هنر و صنعتی است حداکثر ششصد ساله.

ایروین اول کسی بود که تلاش کرد شبه قاره هند را زادگاه این نگاره بداند و بشناساند و این استنتاج غریب را متکی بر دو چیز کرد. اول اینکه بته جقه ریشه در گیاه بونیای هندی (Butiya) دارد. دیگر اینکه این نقشمایه خاص تا اوایل سده نوزدهم مسیحی در قالبهای ایرانی پیدا نشده است.

تکیه گاه اول نظریه پردازی ایروین سست و بی پایه است، چون بوتیا یا بوتیه از تیره پروانه واران است که دو گونه درختی و رونده دارد. هیچ یک از این دو گونه نزدیک زمین نمی‌روید و کوتاه بالا نیست که بوته با بته خوانده شود و اجزای آن از برگ و گل و میوه نیز کمترین ماندگی به بته جقه ای ندارد. بر این

یکی از نگاره ها و آرایه هایی که در طول هزاره ها تا به امروز به شیوه های گونه گون و بغایت شگرف زینت بخش هنرهای ایرانی بوده و هنرشناسان هنوز در چگونگی و ماهیت و نیز مفهوم رمزی و نمادی آن اختلاف نظر دارند، نگاره مشهور به بته جقه (جغه) است. دامنه تحول و تطور این نقشمایه جاویدان به اندازه ای پهناور است که شاید در عالم هنر هیچ آرایه ای به این اندازه متحول نشده و در انواع هنرها و سرزمینها و در میان اقوام گوناگون پراکنده نشده باشد. ساده ترین و بی پیرایه ترین صورت آن - که همان صورت برگ ماندش باشد در کنار شیوه یافته ترین و پیچیده ترین صورتهای و در انواع پیکرهای گردان و هندسی دست کم از هزار سال پیش پیوسته بر دوام مانده است، درست به همان مصداق

هزار نقش برآرد زمانه و نبود یکی از آنچه در آیین تصور ماست شاید همین کثرت و تنوع شگرف و بی مانند باعث آمده باشد که هنر شناسان شرق و غرب از زمانی که پژوهش علمی در نمادها و نقشمایه ها آغاز شد در شناخت و تحلیل و تأویل و تعبیر ماهیت و مفاهیم رمزی این آرایه هزار گونه حیران و درمانده شده باشند. برخی بر این

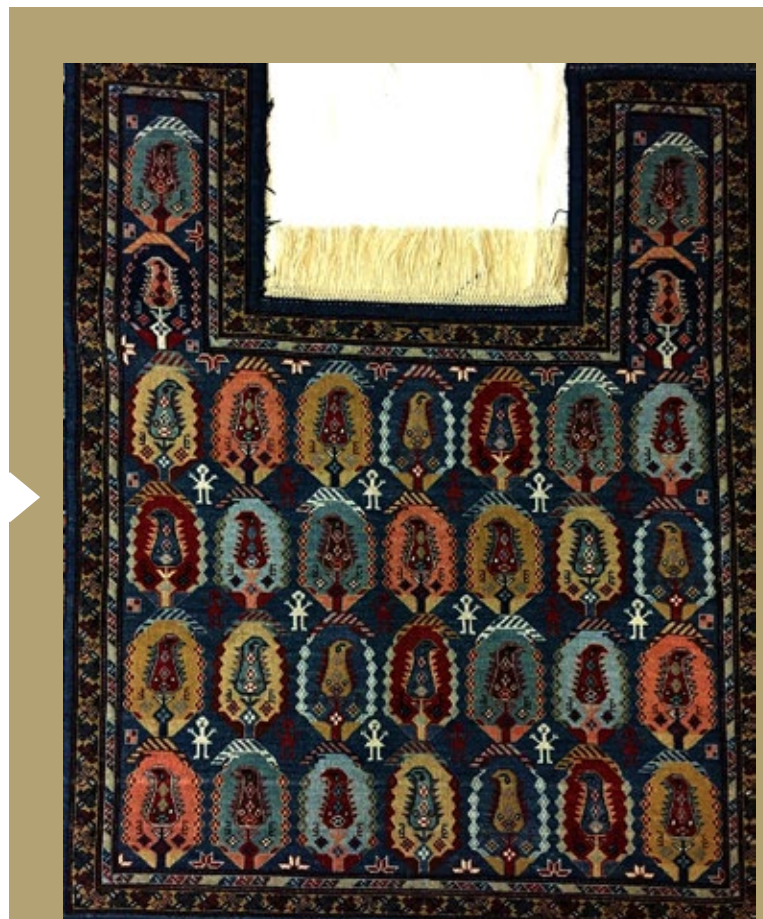
قرار گیاه بونیه را شباهتی با بوته و بته نیست مگر در لفظ و آوا که این نیز نمی تواند نشان دهنده اصل و منشا نگاره بسته ای باشد. اگر چنین باشد. بوته و بته زبان فارسی را نیز باید برگرفته از بونیای هندی بدانیم و گلبوته و خاربتیه و ده ها واژه دیگر را نیز و البته اگر تا بدینجا برویم شبه جزیره بوتیا (Boothia) در شمال کانادا هم ممکن است خاستگاه بته جقه ای دانسته شود.

دومین تکیه گاه نظریه ابروین نیز متانت علمی و تاریخی ندارد و به واقع هم با تاریخ هنر هند در تضاد است و هم با تاریخ هنرهای ایرانی افتراق و مابینت دارد. در آثار هنری سرزمین هند هیچ اثری از نقش بته جقه یا نگاره ای که اندک شباهتی با آن داشته باشد تا پیش از سده شانزدهم مسیحی (سده دهم هجری) نیافته اند. ظاهر این است که این نقشمایه که نقشمایه اصلی کم و بیش یگانه شال ترمه است اول بار در اواخر سده نهم هجری

به همت سلاطین مسلمان کشمیر و خصوصاً سلطان زین العابدین (در گذشته ۸۷۲ هـ.ق) در شالبافی و ابریشم بافی کشمیر به کار آمده است. این سلطان زین العابدین کسی است که به گواهی تاریخ و جغرافی نویسان و پژوهندگان کشمیری طرح های تزیینی را از ایران به کشمیر آورد. « این نیز مدلل و تصریح شده که هنر و صنعت شالبافی کشمیر هنگامی نضج و رونق گرفت که بافندگان ایرانی به کشمیر آمدند. » خود جان ابروین نیز اذعان دارد که مهاجران ایرانی نه تنها نقشها و طرحهای تازه ای به شال کشمیر ارزانی داشتند بلکه شالبافان کشمیر را با اسلوب و فنونی آشنا ساختند که در یافته های هندی سابقه نداشت. »

جل اسب بته جقه
بافت اردبیل

تحول نقشمایه بته ای اهمیت شایان دارد، چون به رغم آنکه در آثار ایرانی سده های یازدهم و دوازدهم هجری زاده شدن این نگاره از درخت سرو به روشنی تمام نمایان است تصویر (۲) بسیاری از هنر شناسان همچنان به این مرحله بنیادی از دگردیسی تزیینی و نمادی سرو بی اعتنا مانده و از برگ و بادام و گلابی و شعله آتش دل بر نمی کنند.

(تصویر ۱) نقش برجسته سنگی که به صورت بال هما و سیمرغ است اواخر دوره ساسانی - دیواره کلیسایی در گرجستان

تصویر (۱-ب) پارچه ابریشمی با نقوش ساسانی - موزه هنرهای زیبای پاریس

صرف نظر از نقشمایه های شال ترمه، اصالت هندی این صنعت نیز محل تردید و تأمل است. یکی از پارچه شناسان هند «پشمینه باقی» آن دیار را دارای «اصل و منشأ خارجی می داند که به روزگار سلطان زین العابدین و از سده نهم هجری رواج یافته است. تاریخ و جغرافی نگار پارسی نویس کشمیری، پیر غلامحسین کهوبها می، نیز زمان «اشاعت این صنعت و حرفت» را اواخر سده هشتم هجری و بانی آن را میر سید علی همدانی، عارف مشهور سده هشتم میدانند که به آن دیار هجرت کرده بود.

بر این قرار، حتی اگر شالبافی و «پشمینه» باقی کشمیر در اصل و اساس خود ایرانی نباشد و از کرمان به آن جا نرفته باشد، جای شک نیست که نگاره بته جقه ای که چنانکه گذشت تا آغاز سده دهم هجری هیچ گونه اثری در هنرهای شبه قاره هند بر جای تنهاده و نمونه ای از آن به ما نرسیده است. اصل و منشأ ایرانی دارد. (کهن ترین نمونه های شالبافی کشمیر و نقشمایه بته جقه ای به سبک های غیر ایرانی با شبه ایرانی از اوایل سده دهم هجری بازمانده است.)

نمونه های بسیار کهن

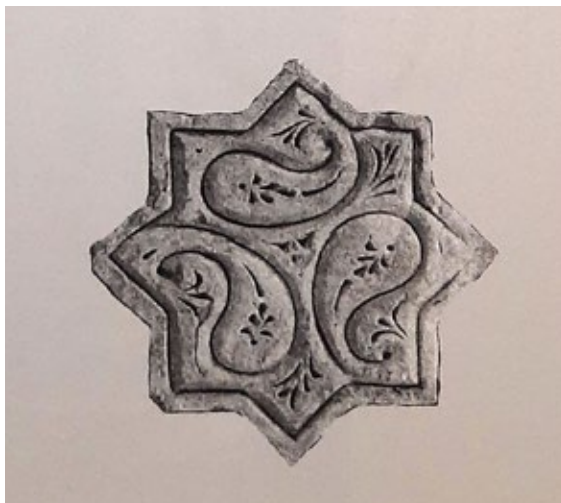
در همان حال که نگاره بته جقه ای یا چیزی که ماندگی دور یا نزدیک با آن داشته باشد، در هیچ یک از هنرهای سرزمین هند تا سده دهم پیدا نشده است. ما آثار نمایان این نقشمایه را در هنرهای ایرانی پیش از اسلام و پس از اسلام فراوان داریم. جلوه های نخستین نگاره باستانی را در هنر سکایی و هخامنشی باز می یابیم که عمدتاً به صورت بال هما و سیمرغ است و تا زمان ساسانیان بر همین رسم و قاعده پایدار میماند (تصویر ۱) در هنرهای اواخر ساسانیان و سده های نخستین اسلامی است که اول بار همزادی درخت سرو و نگاره بته ای آشکار میگردد و جای شک نمی ماند که این نقشمایه روزگار باستان از سرو زاده شده است (تصویر ۱-ب) این سند استوار بسیار کهن از حیث تاریخ

از سده چهارم به بعد نمونه های بر جای مانده فراوان تر است که از آن جمله است بخشی از گچبری های اواخر سده چهارم نیشابور که چندقونه نگاره بته ای بر آن نقش بسته و جزو گنجینه هنرهای اسلامی موزه متروپولیتن نیویورک است تصویر (۴).

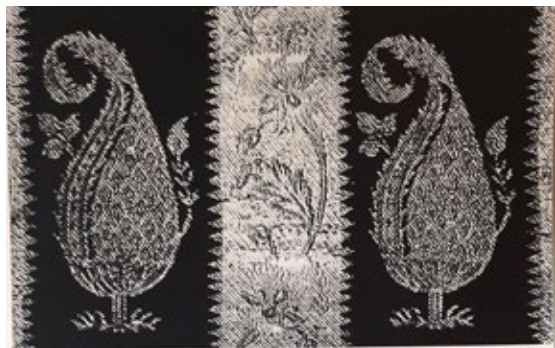

(تصویر ۴) گچبری اواخر سده چهارم نیشابور، نگاره بته ای - موزه متروپولیتن نیویورک

همچنین است اسپر گچبری دیوار مدرسه ری از سده پنجم هجری که اینک در گنجینه موزه دوران اسلامی تهران است (تصویر ۵)

(تصویر ۵) گچبری دیوار مدرسه ری - سده پنجم هجری - گنجینه موزه دوران اسلامی تهران

(تصویر ۲) پارچه ابریشمی زربفت، سده یازدهم هجری، اصفهان - موزه منسوجات واشینگتن

پس از اسلام است که دامنه کاربرد نقش بته ای بسیار گسترده میشود و تقریباً در همه هنرهای ایرانی به جلوه در می آید، از سفال و آگینه و فلز و گچبری تا پارچه و فرش. بدیهی است که از میان رفتن نمونه های منسوج بسیار کهن نمیتواند دلیل گرفته شود بر راه نیافتن این نگاره به هنرهای منسوج که سخت آسیب پذیرند. منطق پیوستگی و همبستگی هنرهای ایرانی - که هنرشناسان در این باره به اجماع رسیده اند - حکم می کند که وجود

نگاره بته ای را در آثار از میان رفته منسوج بپذیریم).

از میان آثاری که از دوران سامانیان و دیلمیان به زمان ما رسیده، مشربه مفرغی زیبایی که در اواخر سده سوم یا اوایل سده چهارم در غرب ایران ساخته شده از همه کهن تر است (تصویر ۳)

(تصویر ۳) مشربه مفرغی- اواخر سده سوم یا اوایل سده چهارم در غرب ایران

سوم یا اوایل سده چهارم در غرب ایران

گچبریه‌های مسجد جامع نطنز که به روزگار عضدالدوله دیلمی در نیمه‌های سده چهارم بنیان یافته، نشان دهنده سبک متداول در ایران مرکزی در مقایسه با سبک مناطق شمالی ایران است. نمونه مهم دیگر آبخوری آبگینه ای است از سده پنجم هجری که آن نیز از کاوش‌های نیشابور به دست آمده و در موزه آبگینه و سفالینه تهران نگاه داشته می‌شود.

پیدایش بته جقه

نخستین بار که نگاره باستانی بته‌ای به معنای واقعی جقه می‌شود و زیور کلاه امیران می‌گردد در پایان دهه سوم سده نهم هجری است که در مجلس مینیاتور مقدمه شاهنامه بایسنقری (۵۸۲۹ ق) اثر میر مصور دستار کلاه دو تن از امیران مزین بدان است. در این مجلس (تصویر ۶) مینیاتور پادشاهی که بر تخت نشسته (سلطان محمود غزنوی) همان تاج کنگره دار شاهان سده‌های پیشین را بر سر دارد بدون پرک‌های قائم (غیربته‌ای) که در برخی از نقاشی‌های آن دوران زیور تاج پادشاهان بود.

(تصویر ۶) مینیاتور
(سلطان محمود غزنوی
بر تخت نشسته)

در نیمه‌های سده دهم نقشمایه بته ای منزلی ویژه و جایگاهی برتر پیدا می‌کند و بسان علامت شاهی و فرمانروایی زیور کلاه دستار گونه شاهان و شاهزادگان می‌گردد. از این زمان است که بته جقه به مفهوم واقعی خود مصداق می‌یابد و شان نمادی نخستین (که تجسم رمزی و آذینی جاودانگی و بی‌مرگی و خرمی پاینده درخت سرو بود) در جایگاه بالاتر اعتلا می‌یابد و نماد فرمانروایی و قدرت مطلقه می‌شود چنین است که در بخشی بزرگ از نقاشی‌ها و پارچه‌های عصر صفوی بته جقه را زیور کلاه و تاج شاهان و شاهزادگان می‌یابیم.

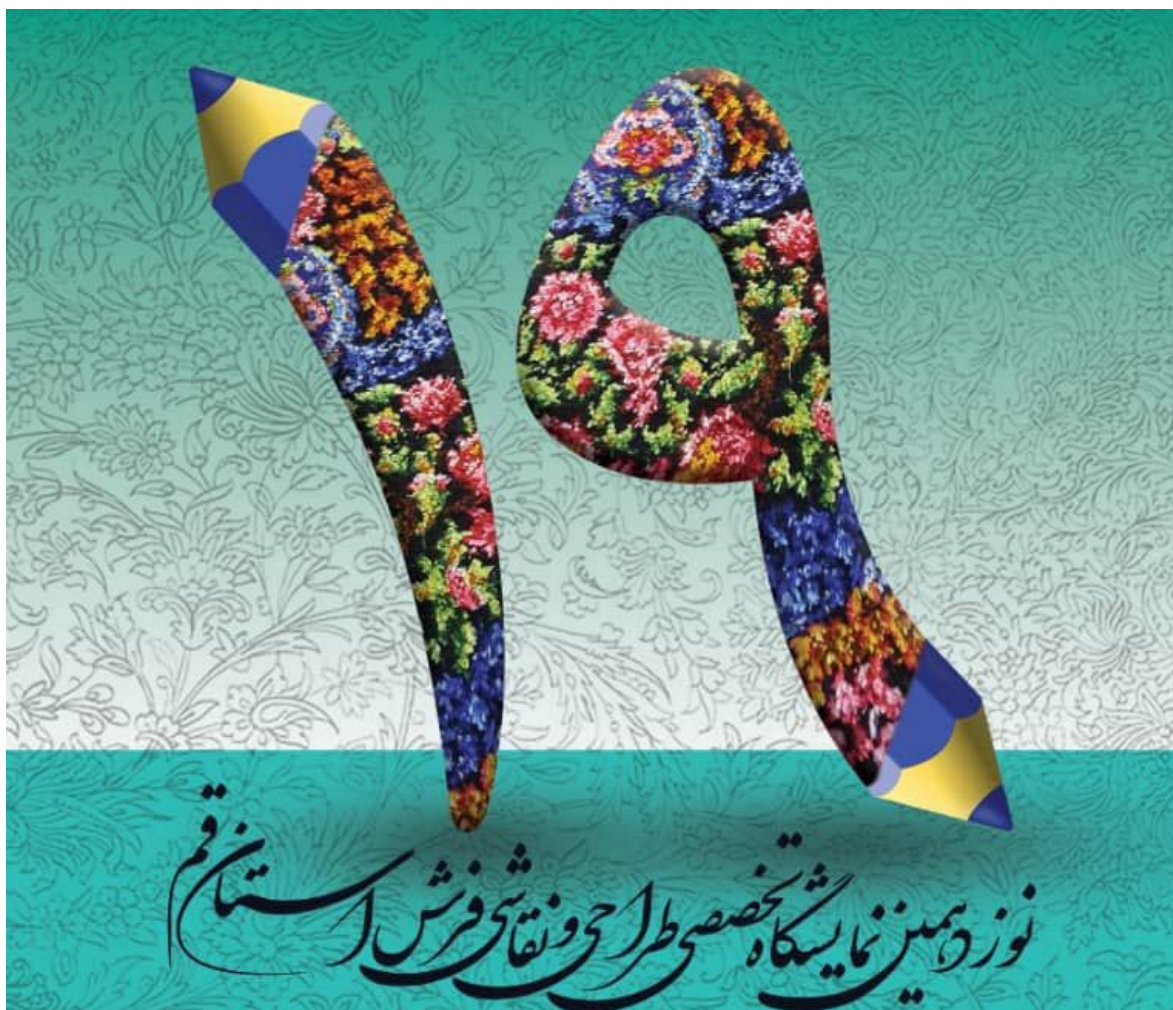
ناگفته پیداست که آنچه وجه تمایز شاهان و شاهزادگان و زیور سر فرمانروایان باشد لاجرم در نظام پادشاهی از حرمت عظیم و حتی تقدسی برخوردار می‌شود که به هیچ رو نباید در معرض هتک حرمت قرار گیرد و یا بر زمین گسترده شود و پایمال و لگدمال شود. درست به همین دلیل است که ما تا پایان کار صفویان نقشمایه بته جقه را در هیچ یک از قالی‌های گرانددر صفوی (که جملگی یا در کارگاه‌های سلطنتی بافته می‌شده یا در کارگاه‌هایی که به سفارش درباریان و امیران و اعیان و اشراف می‌بافته‌اند) اثری از این نگاره پیدا

نمی‌کنیم حال آنکه در همان زمان این نگاره باستانی نمادین را زینت بخش پارچه‌های گرانبها و اغلب زربفت سلطنتی می‌یابیم که چون زیر پا افکنده نمی‌شده از شائبه بی‌حرمتی بری بوده است، خواه بسان نشانه فرمانروایی، خواه بسان نگاره ای زینتی و به کارآمده بر همان روال سنتی دیرین سال که در نمونه شماره ۲ از نظر گذشت.

در همان اوان که فرشهای کارگاه‌های سلطنتی و اشرافی از نگاره بته‌جقه‌ای تهی مانده بود، مردمان ده نشین و ایلات و عشایر که پروای نشان شاهان و شاهزادگان نداشتند و از پایمال کردن آن بیمناک نبودند و چه بسا از حرمت تقدس آمیزش یکسره بی‌خبر بودند؛ این نگاره باستانی را به شیوه‌های بسیار بدیع در فرشهای خود می‌بافتند - شیوه‌های تکامل یافته و سبک‌های انتزاعی پیچیده‌ای که نه همان بدل تقلیدی بته جقه‌های ترمه و زیور کلاه شاهان و شاهزادگان و فرمانروایان نبود بلکه دوران‌های دراز تحول و تکامل و خلاقیت و نوآوری را پشت سر داشت.

انجمن طراحان فرش استان قم با همکاری اتاق بازرگانی؛ کمیسیون فرش، هنر و صنایع دستی و گروه فرش دانشگاه حضرت معصومه (س) برگزار می نماید. این نمایشگاه به صورت کاملاً تخصصی و با محوریت طراحی (مدادی دستی و کامپیوتری) و رنگ و نقطه (دستی و کامپیوتری) برگزار می گردد.

- تقویم برگزاری نمایشگاه :

- ۱ - زمان تحویل آثار: ۲۵ الی ۳۰ آبان ماه ۱۴۰۴
- ۲ - مکان های تحویل آثار : دفتر انجمن طراحان فرش استان قم به آدرس : قم - خیابان ۱۹ دی - پاساژ حجت (عج) طبقه ششم - پلاک ۳۶۷ و گروه فرش دانشگاه حضرت معصومه (س)
- ۳ - زمان برگزاری نمایشگاه: در تاریخ ۴ الی ۶ آذرماه ۱۴۰۴
- ۴ - محل برگزاری: اتاق بازرگانی استان قم- کیلومتر پنج اتوبان قم؛ تهران

جهت کسب اطلاعات بیشتر تماس با شماره واتساپ ۰۹۱۲۲۵۱۸۱۹۴

استاد محمود فرشچیان

پدیده‌ای در نقاشی و مینیاتور ایرانی

محمود فرشچیان نقاشی است که برای ساخت آثار با مضامین شیعی شهرت دارد. برخی از آثار او توسط وزیران امور خارجه ایران به عنوان هدیه به سفرا و وزرای کشورهای خارجی اهدا شده‌است. آثار او در بسیاری از شهرهای جهان مانند پاریس، نیویورک، شیکاگو و توکیو به نمایش گذاشته شده‌است. در سال ۱۳۹۳، نشان افتخار جهادگر عرصه فرهنگ و هنر به وی اهدا شد. فرشچیان بنیانگذار مکتب خود در نقاشی ایرانی است که پایبند به شکل کلاسیک همراه با استفاده از تکنیکهای جدید برای توسعه دامنه نقاشی ایرانی است. او به این شکل هنر، روح جدیدی بخشید و آن را از رابطه همزیستی تاریخ با شعر و ادبیات تغذیه کرد تا استقلالی به این هنر بدهد که پیش از آن کمتر داشت. نقاشیهای قدرتمند و نوآورانه او پویا و گسترده و پر از جنب و جوش هستند، با تلفیقی جذاب از عناصر سنتی و مدرن، که ترکیبات سبک منحصر به فرد او در نقاشی هستند. برخی از توانایی‌های او احساس فوق‌العاده خلاقیت، نقوش متحرک، خلقت فضاییهای گرد و منحنی، خطوط نرم و قدرتمند، و خلقت رنگهای موج هستند. آثار فرشچیان یک ترکیب دل‌انگیز از اصالت و نوآوری است. آثار او از شعر کلاسیک، ادبیات فارسی، قرآن، کتابهای مقدس مسیحیان و یهودیان، و همچنین تخیل عمیق خود او تأثیر گرفته‌است. فرشچیان نقش مهمی در معرفی هنر ایران به صحنه بین‌المللی هنر ایفا کرده‌است. او دعوت شد تا در دانشگاه‌های متعدد و مؤسسات هنری صحبت کند. شش کتاب و مقالات متعددی در مورد آثار وی منتشر شده‌است.

استاد محمود فرشچیان در ۴ بهمن ۱۳۰۸ در اصفهان به دنیا آمد. پدرش، حاج غلامرضا فرشچیان، از تجار فرش اصفهان بود، او را به کارگاه نقاشی میرزا آقا امامی برد و امامی به استعداد فرشچیان در زمینه نقاشی پی برد. فرشچیان پس از آموزش نزد او و عیسی بهادری و دانش آموختگی از مدرسه هنرهای زیبای اصفهان، برای گذراندن دوره هنرستان هنرهای زیبا به اروپا سفر کرد و چندین سال به مطالعه آثار هنرمندان غربی در موزه‌ها پرداخت. بنابر گفته خودش، در اروپا اول کسی بود که با بسته‌ای از کتاب و قلم وارد موزه می‌شد و آخر از همه از موزه خارج می‌شد.

امبرتو بالدینی، استاد تاریخ هنر و رئیس دانشگاه بین‌المللی هنر فلورانس ایتالیا معتقد بود برای دریافت باطنی یا درونی کار فرشچیان دیدی ژرف نگر لازم است و صبری زمانگیر، و فرشچیان درحوزه نقاشی ایرانی یک نقطه عطف و پدیده‌های شگرف به شمار می‌آید.

استوارت کری ولش، ایران‌شناس شهیر و سرپرست بخش هنرهای اسلامی و هندی موزه ساکлер دانشگاه هاروارد به درستی این نکته را متذکر می‌شود که: «نگاهی به آثار فرشچیان به خوبی نشان می‌دهد که سلیقه او در زمینه منابع هنر ایران به مرور زمان متحول شده و تکامل یافته است. اگر نقاشی‌های اولیه او یادآور رضا عباسی و مکتب او بوده، کارهای بعدی‌اش آثار سلطان محمد را به خاطر می‌آورد».

موزه محمود فرشچیان که بیش از ۵۰ اثر از او را در خود جای داده است سال ۱۳۸۰ در مجموعه ۱۱۰ هکتاری کاخ سعد آباد افتتاح شد. در ۳۰ مهر ۱۳۹۷ دانشگاه محمود فرشچیان با عنوان کامل «دانشگاه هنرهای اسلامی-ایرانی استاد فرشچیان» به عنوان زیر مجموعه دانشگاه آزاد اسلامی افتتاح شد.

یکی از ماندگارترین آثار محمود فرشچیان تابلوی «عصر عاشورا» است. او در مورد این اثر می گوید: روز عاشورا بود، وارد اتاق شدم، قلم را برداشتم و تابلوی عصر عاشورا را شروع کردم. قلم را که برداشتم تابلویی شد که الآن هست بدون هیچ تغییری. این اثر توسط استاد فرشچیان به موزه آستان قدس رضوی اهدا و اکنون در آنجا نگهداری می شود.

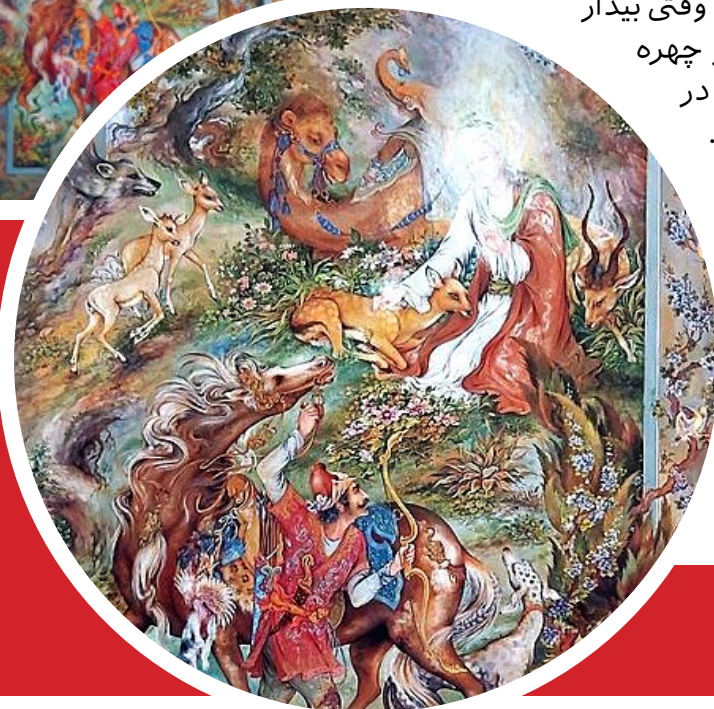
همچنین طرح ضریح جدید مقبره حسین بن علی در کربلا یکی از آثار مذهبی هنری فرشچیان است که با مهارت استادان طلاکار و نقره کار ایران به اجرا درآمده است.

استاد فرشچیان راز نقاشی شمایل امام رضا (ع) را چنین روایت می‌کند: وقتی به قسمت‌های چهره مبارک حضرت رسیدم، به دلم افتاد که تمثال ایشان را بکشم؛ لذا متوسل شدم و همان شب در خواب صورت مبارک حضرت را دیدم و ایشان با مهربانی فرمودند من را ببین و بکش! وقتی بیدار شدم، چیزی از چهره مبارک حضرت در ذهنم نمانده بود.

مجدد متوسل شدم و باز هم در شب دوم حضرت تشریف آوردند و این اتفاق تا سه شب تکرار شد.

۱۳۵۸ توسط استاد فرشچیان خلق اکریلیک است. در این اثر همه خطوط و نقوش تابلو و عناصر آن متوجه حضرت ثامن الحجج (ع) است که در سمت راست بالای تابلو در هاله‌ای از

تابلوی «ضامن آهو» در سال شده و تکنیک مورد استفاده در آن

نور قرار دارد و با وجود اینکه نقاشان بزرگ نور را در صورت قدسیان ترسیم می‌کنند، در این اثر علاوه بر صورت، نور در تمام بدن امام رضا (ع) جاری است. تمام منحنی‌های تابلوی «ضامن آهو» به سوی امام هشتم (ع) ختم می‌شوند و پرسوناژ امام از لحاظ رنگ و فرم طوری قرار گرفته که در فراز بوده و باقی عناصر در فرود است.

استاد فرشچیان طراح نشان اتحادیه تولیدکنندگان و صادرکنندگان فرش دستباف

ایرانی است به عنوان نماد فرش دستباف در میانه طرح خودنمایی می کند. در پایین **دو ققنوس** بال گسترده اند تا فرش ایرانی را به جایگاه رفیع خود درجهان برسانند. ققنوس‌ها اما ریشه درمنبع الهام خود یعنی فرش دستباف ایرانی دارند و هر دو سربزیر و مغرور، امیدوارانه نظاره‌گر خواستگاه خویشند. ققنوس‌هایی که ریشه در فرش دارند و بالندگی آنرا دنبال می‌کنند. دیری است که ققنوس‌های فرش سر از خاکستر برآورده‌اند تا با تکیه بر نیروی جوان و دانش و تجربه پیران این عرصه به سمت قله‌هایی که روزی رویای دست نیافتنی پدران‌شان بود پر کشند.

استاد فرشچیان در ۱۸ مرداد سال ۱۴۰۴ شمسی، در ایالت نیوجرسی بر اثر ذات‌الریه درگذشت. پیکر او در حدود ۱۰ روز بعد، در شهر اصفهان تشییع و بنا به وصیت ایشان، در کنار آرامگاه صائب تبریزی در خیابان شهید بهشتی اصفهان به خاک سپرده شد. روحشان در آرامش ابدی

اتحادیه تولیدکنندگان و صادرکنندگان فرش دستباف ایران به عنوان اتحادیه‌ای ملی در سال ۱۳۵۳ در زیر مجموعه اتاق بازرگانی ایران شروع به کار کرد. نماد یا لوگو یا آرم اتحادیه شاید برای بسیاری تنها یک شکل ساده باشد که بر بالای سربزرگ یا در کناره پاکت های رسمی آن خودنمایی میکند اما این نماد تنها یک علامت ساده نیست. نمادی است که به اعتبار همان نگاه عمیق طراحی و بکار برده شده است. طراح لوگوی اتحادیه استاد فرشچیان معروف هستند. شاید کمتر مجموعه ای در ایران افتخار آنرا داشته باشد که استاد فرشچیان نماد آنرا طراحی نموده باشند.

در سالهای آغازین فعالیت اتحادیه و در زمانی که مرحوم حاج جعفر امینیان ریاست آنرا بر عهده داشتند بر آن شدند تا طرحی زیبا بعنوان نماد اتحادیه آفریده شود. در همان زمان مرحوم حاج محمد علی فرشچیان برادر محترم استاد فرشچیان در هیأت مدیره اتحادیه حضور داشتند. به اعتبار حضور و درخواست ایشان بود که استاد فرشچیان قلم بر کاغذ نهادند و پس از چندی طرحی زیبا را به عنوان نماد و لوگوی اتحادیه از خود به یادگار گذاشتند.

این طرح از سه جزء اساسی تشکیل شده است.

طرح **گل شاه عباسی** که یکی از پرکاربردترین گلهای استفاده شده در فرشهایی

فروش ویژه

"قلم و قالی"

کتاب طراحی استاد علی خلیقی

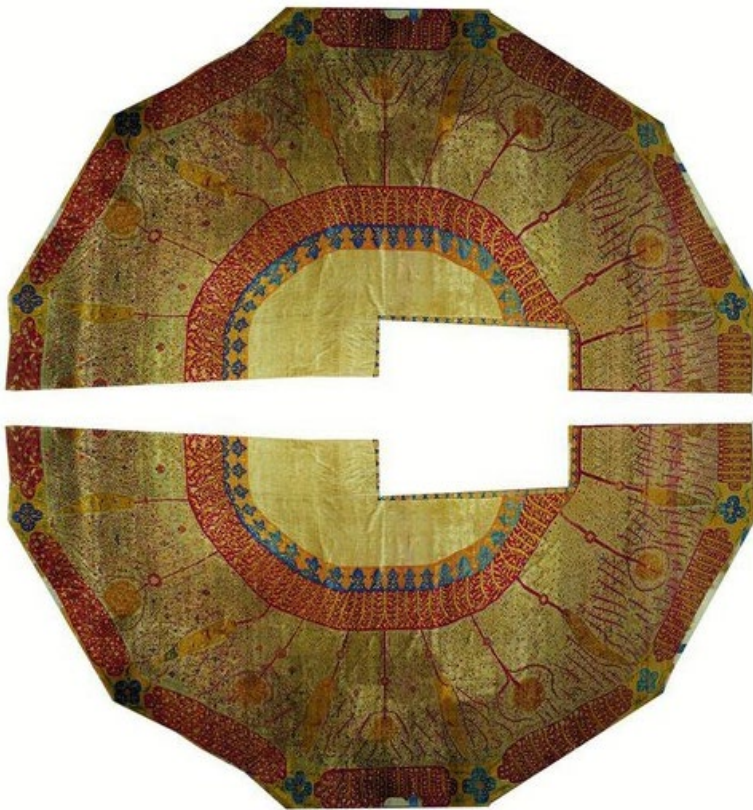
این کتاب در سایت انتشارات یساولی با قیمت **۴۶۰ هزار تومان** بفروش می رسد. کاریت پلاس تعداد محدودی از این کتاب را با انتشار اول در دسترس دارد و با توجه به شروع سال تحصیلی تخفیف فوق العاده ای برای دانشجویان و هنرجویان در نظر گرفته است.

این کتاب با قیمت **۲۰۰ هزار تومان** در دسترس میباشد.
تعداد محدود است.

جهت خریداری لطفا با شماره **۰۹۱۲۲۱۲۹۷۳۳**
تماس حاصل فرمائید

قالی ۱۲ ضلعی مقبره شاه عباس دوم

را با خطی خوش و نقش‌هایی زیبا تزئین کرده‌اند. سنگ قبر کوچک و بی‌نامی هم کنار دیگر سنگ‌ها هست. نوشته‌های روی سنگ‌ها نشان می‌دهد که قبرها به «زبیده بیگم»، دختر شاه عباس اول و سه پسرش تعلق دارد.

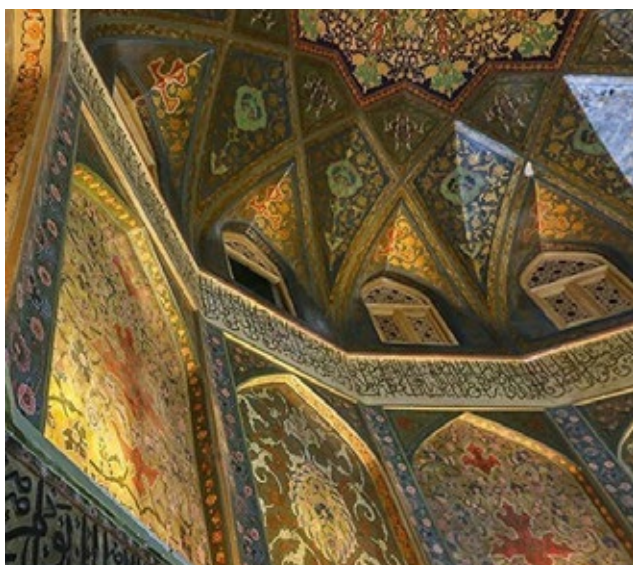
«استاد نعمت الله جوشقانی» در سال ۱۰۵۰ هجری شمسی فرش دست‌بافت برای این مقبره بافته است. این فرش ۱۴ قطعه دارد. مساحت دو قطعه اصلی آن به ۵۱ مترمربع می‌رسد و ۱۲ قطعه دیگر ۹ مترمربع است که فضای ۱۲ ضلعی آرامگاه را کامل می‌پوشاند. ظرافت این فرش‌ها در نوع خودش بی‌نظیر است و باستان‌شناس‌ها را متحیر کرده است. آن‌ها فکر می‌کردند، که این نقش‌ها طرحی روی پارچه باشد. در حال حاضر دو قطعه اصلی فرش را در «موزه آستانه مقدس» نگهداری می‌کنند. قطعه‌ای هم در «موزه ویکتوریا و آلبرت» است.

مقبره شاه عباس دوم از جاهای دیدنی قم است. قدمت این مقبره به دوره صفویه برمی‌گردد. شاه عباس دوم، «پسر شاه صفی»، هفتمین پادشاه در دوره صفویه بود که بر ایران حکومت کرد. او در ۹ سالگی امور کشور را بر عهده گرفت. خیلی از تاریخ‌دان‌ها شاه عباس دوم را آخرین پادشاه قدرتمند دوره صفوی می‌دانند. او در طول سلطنتش فردی عادل و بردبار بود. شاه عباس دوم بعد از ۲۵ سال سلطنت، در سن ۳۴ سالگی در نزدیکی شهر دامغان درگذشت. پسرش «سام میرزا» که جانشینش بود، پیکر پدر را به قم برد.

و آرامگاهی خصوصی ساخت و شاه عباس دوم را کنار قبر شاه صفی به خاک سپرد؛ البته در بعضی از نوشته‌های تاریخی گفته‌اند که مقبره شاه عباس صفوی در شهر مشهد است.

بنای آرامگاه به شکل ۱۲ ضلعی منتظم است و دیوارهایش را از جنس سنگ مرمر ساخته‌اند. فاصله گنبد داخلی آرامگاه تا سطح زمین ۱۲ متر است. برای ساخت گنبد زیبای مقبره، دو ردیف طاقچه را روی هم چیده‌اند. «محمد رضا امامی»، خوش‌نویس خوش‌نام دوره صفویه، با خط ثلث روی ردیف اول سوره جمعه را حکاکی کرده است. بالاتر از ردیف اول، کتیبه دیگری هست که آیات سوره قیامت را روی آن خودنمایی می‌کند.

در این مقبره چهار سنگ قبر بزرگ از جنس مرمر وجود دارد. روی هر سنگ

محل بافت این قالی منحصر به فرد، جوشقان در حوالی کاشان و در سال ۱۰۸۲ هجری قمری است که در کارگاه نعمت الله جوشقانی بافته شده در سال ۱۰۸۲ هجری قمری برای مقبره شاه عباس دوم صفوی در ۲ قطعه بافته شده است که به عنوان فرش کف مقبره استفاده می‌شده و اکنون ۸۲ سال است که در موزه حرم مطهر حضرت معصومه (س) نگهداری می‌شود.

موزه آستان مقدس حضرت معصومه (س) یکی از قدیمی ترین موزه های کشور و مهم ترین موزه استان قم است، این موزه در سال ۱۳۱۴ تاسیس شده و اولین موزه وقفی بوده و به دولت وابستگی ندارد.

موزه آستان مقدس در آثار دستبافت اعم از فرش، تابلو و پارچه، در آثار فلزی اعم از زره و کلاه خود در آثار چوبی عمدتاً درب های دوران صفویه و قاجار تا دوران معاصر و در آثار کاشی کاری قدیمی ترین کاشی های تاریخ دار را در خود نگه داری می‌کند در چند سال اخیر تغییراتی در موزه آستان مقدس داده شده و علاوه بر اینکه اشیاء داخل مخزن که در گذشته بازدید از آن ها وجود نداشته در معرض دید قرار گرفته‌اند؛ اشیای دیگری نیز از قسمت های حرم مطهر به موزه افزوده شده است.

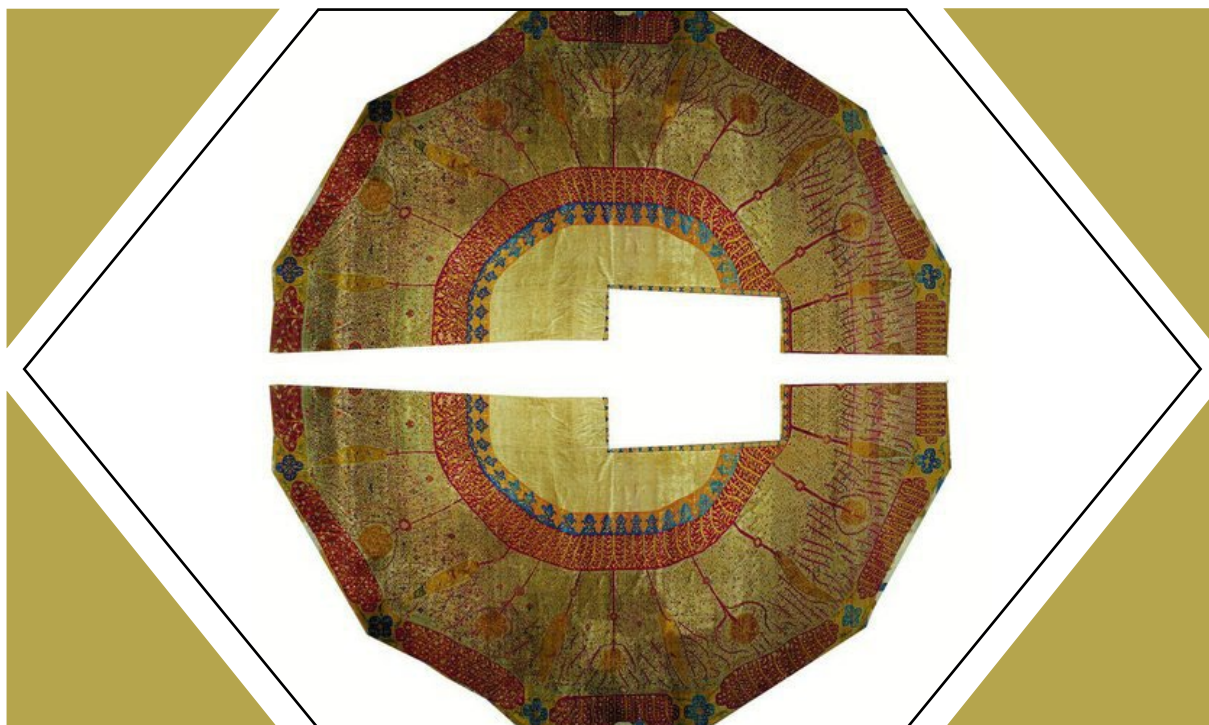
در میان آثار ارزشمندی که در این موزه نگهداری می‌شود می‌توان به فرشی اشاره کرد که جزء فرش های هفتگانه جهان به شمار می‌رود، این فرش توسط استاد نعمت الله جوشقانی و در سال ۱۰۸۲ هجری قمری برای مقبره شاه عباس دوم صفوی بافته شده است. (از مقابر دوره رجال صفوی در حرم حضرت معصومه (س) تنها مقبره شاه عباس دوم صفوی بر جای مانده و ۴ مقبره دیگر در بازگشایی های حرم تخریب شده و از بین رفته اند.)

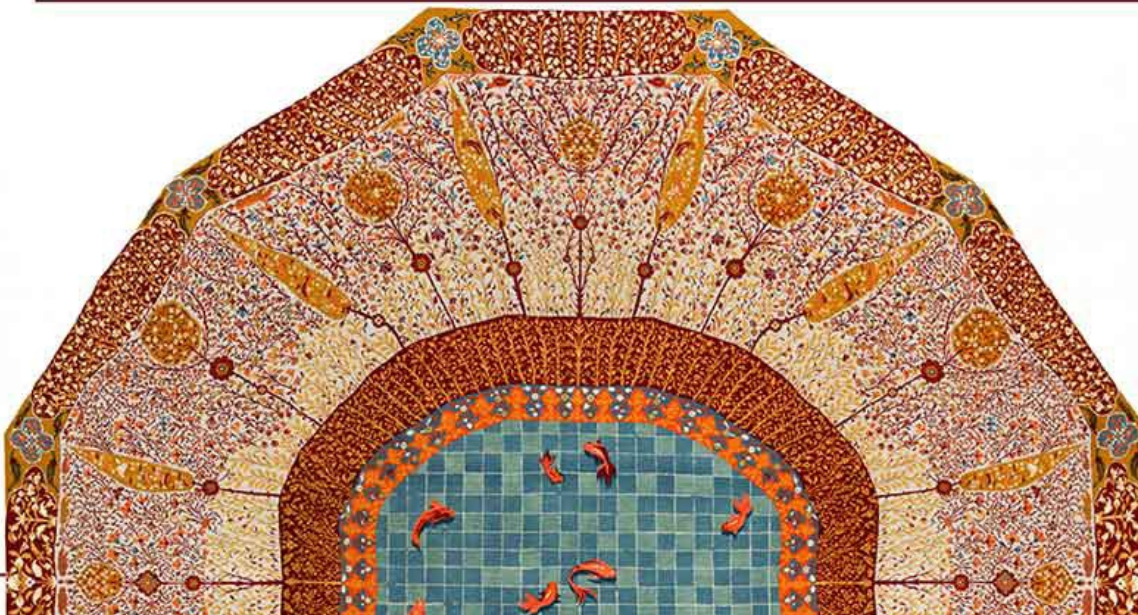
این فرش نفیس ۲ قطعه است که به عنوان فرش کف مقبره استفاده می‌شده و هنگامی که حرم حضرت معصومه (س) دچار تغییر و تحولات ساختمانی شده و بخش‌هایی به حرم اضافه شده این فرش به موزه آستان مقدس تحویل داده شده است.

این فرش نفیس شامل دو نیم دایره است که در کنار مقبره پهن می‌شده و مساحت تقریبی مجموع دو قطعه حدود ۵۸ متر مربع است و ابعاد مجموع دو نیم دایره ۸۲۰*۸۲۰ است؛ این فرش تمام ابریشم با ضخامت ۲ میلیمتر دارای یکصد رج

است و طرح بافته شده روی آن نشان دهنده مراحل رشد گیاه است، این فرش دارای نمونه‌های دیواری نیز هست که ۹ قطعه از آنها چهارضلعی و ۲ قطعه هشت ضلعی بوده همچنین قطعه‌های ۸ ضلعی به عنوان سند تاریخی به شمار می‌رود که تاریخ، محل و نام استاد آن روی فرش بافته شده است. قسمت داخلی دو نیمه جمعاً به مساحت ۲ متر و ۵۸ سانتیمتر و به اندازه محل نصب صندوق روی قبر خالی گذاشته شده است.

بازبافی قالی مقبره شاه عباس دوم

« شرکت فرش ایران با تاکید بر اصالت و هویت قالی در بیست و پنجمین نمایشگاه فرش دستباف اصفهان از اثری منحصر به فرد رونمایی کرد. این قالی بازبافی قالی مقبره شاه عباس دوم است و در کارگاه‌های متمرکز شهر اصفهان تولید شد. »

مشخصات قالی بازبافی شده

- محل بافت: اصفهان، کارگاه شرکت فرش ایران (۱۴۰۱ - ۱۴۰۰)
- ابعاد: ۵۳۰ * ۵۳۰ سانتی متر
- گره: نامتقارن (فارسی)
- رجشمار: حدود ۵۰ گره در هر ۶/۵ سانتیمتر
- تار: ابریشم
- پرز: پشم دستریس کردستان
- پود: پنبه (دو پود، لول بافت)
- تعداد رنگ: ۹

شرکت فرش ایران دو میان‌فرش مذکور را به صورت یکپارچه بازبافی نموده است. بخش مرکزی در اصل اثر، فاقد هرگونه بافت و طرحی است و دلیل آن دیده شدن سنگ مقبره شاه عباس دوم بوده است. اما در پروژه بازبافی، بخش مرکزی به یک حوض یا آبگیر مرکزی تبدیل شده است.

بدون کوچکترین تردید، گروه طراحان و بافندگان این قالی پُرحشمت در بیش از ۳۵۰ سال قبل، هدفی جز قراردادن مقبره شاه عباس دوم در میان یک باغ ایرانی نداشته‌اند. یک باغ متفاوت و دوازده ضلعی، با طرحی نوآورانه و متفاوت از فرش‌های باغی عصر صفوی، منقوش به دودرخت سرو و آنار که به صورت یک در میان تکرار شده‌اند و از نظر ابعاد و شکل، بطور کامل منطبق با صحن و معماری دوازده ضلعی مقبره است و در هر ضلع آن یک درگاه ساخته بودند. صحن مذکور هم اکنون نیز در داخل حرم و در فاصله کمی از مقبره حضرت معصومه (س) قرار دارد و قابل مشاهده است.

در هر یک از اضلاع قالی مذکور یک قالیچه مفروش بوده است که همگی تمام ابریشم و به تبعیت از دوازده درگاه جانبی، طراحی و بافته شده بودند. از مجموع دوازده قالیچه مذکور، ۱۰ قالیچه هم اکنون در موزه حرم حضرت معصومه (س) در قم نگهداری می‌گردد. لازم به ذکر است که هنرمندان این اثریگانه، فقط از نه رنگ در بافت آن استفاده نموده بودند که از ویژگی‌های شگفت‌انگیز،

خلاقانه و نوگرایانه این قالی آن هم در الهام از باغ سراسر رنگارنگ ایرانی است و در هر ۶/۵ سانتی متر آن نزدیک به ۷۰ گره نامتقارن (فارسی) بافته شده است. مجموع این چهارده فرش در سال ۱۳۱۱ شمسی از سوی دولت وقت برای اولین نمایش بین‌المللی به نمایشگاه هنر ایران در لندن ارسال گردید که مدیریت آن برعهده ایران شناس فقیه، آرتور آپیم پوپ بوده است که مجدد به ایران بازگردانده شدند. بر روی یکی از دوازده قالیچه کتیبه‌ای قرار دارد بدین مضمون:

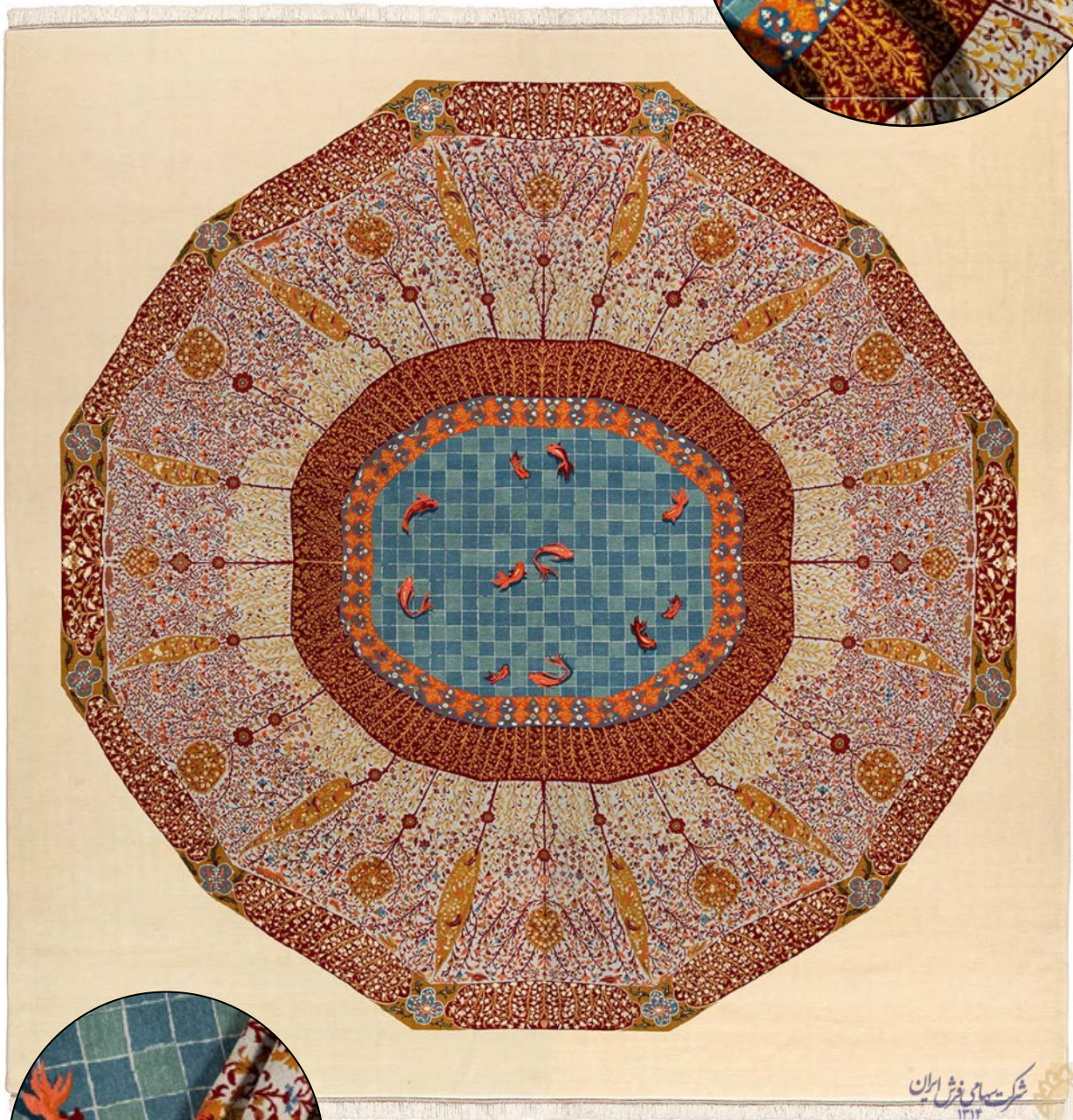
عمل استاد نعمت اله جوشقانی سنه ۱۰۸۲

شرکت فرش ایران در راستای جنبش هنری جدیدی که در طراحی و بافت شاهکارهای فرش ایران آغاز نموده، بازبافی تعدادی از گره بافته‌های عصر زرین صفوی را در دستور کار خود قرارداده است. بازبافی قالی مقبره شاه عباس دوم حاصل اولین تلاش هنرمندان شرکت فرش ایران در راستای بازگشت به سنت‌های اصیل فرش‌بافی ایرانی است.

اما به پیروی از موضوع احیاء، بخش مرکزی به صورتی که مشاهده می‌شود به حوضی بزرگ بدل گردیده تا علاوه بر کاربردی نمودن این قالی بی‌همتا در زمان حاضر، خواسته هنرمندان خالق این فرش در راستای خلق باغ‌های باستانی ایران پس از گذشت بیش از ۳۵۰ سال، به شکلی دیگر، برآورده گردد.

طراحی اینگونه حوض و آبگیر در این فرش، با الهام از آثار بی‌بدیل هنرمند فقید، شادروان فیض الله خان صفدرزاده حقیقی صورت گرفته است. نگاهی دوباره به هنرکاشی هفت رنگ ایران اول بار در سال ۱۳۴۹ توسط فیض الله خان حقیقی در قالی اصفهان شکل گرفت و پس از نزدیک به چهاردهه، تلفیق آن با حوض ایرانی که از ویژگی‌های معماری قدیم ایران بوده است توسط فرزند هنرمند وی امیرحسین صفدرزاده حقیقی ادامه یافته است. کارگاه بافت این فرش در شهر اصفهان همچنان به بافت قالی‌های دیگری با پشم دستریس ادامه می‌دهد که در آینده نزدیک، آثار دیگری از آن رونمایی خواهد شد.

شکرت های فرش ایران
۱۳۱۲

"آرتیرانی" هنرِ نفیس ایرانی

Persian Handmade

Artiranj.group | Artiranjgroup

WWW.ARTIRANI.COM

TEL 09122129733

فرش گل در بروکسل

در بیش از نیم قرن گذشته، پهن کردن فرش گل یکی از رسوم پایتخت بلژیک بوده است. این فرش گل بصورت رسمی جزو میراث فرهنگی بروکسل ثبت جهانی شده. فرش گل از سال ۱۹۷۱ برای اولین بار به نمایش در آمد و از آن پس هر دو سال یک بار این فرش به مساحت ۱۸۷۲ متر مربع - ۷۸ متر طول و ۲۴ متر عرض با استفاده از گل‌های تازه گسترده می‌شود و از جاذبه‌های مهم گردشگری بروکسل به شمار می‌رود. در سال ۲۰۲۴ که شروع دوباره برای گستردن فرش بود از هنرمند خیابانی مشهور به نام خانم "اوشن کوردیه" دعوت شد که طرح آن را اجرا نماید و او اینبار این طرح جدید را با نام "ریزم" به معنی ریشه‌های زیر زمینی و با گلهای متنوع که بیشترین آنها گل کوکب بود که در بروکسل بسیار کاشته می‌شود و گل مقاوم تر و با دوام تری است، اجرا کرده و می‌گویند که می‌خواستند چند رنگی بروکسل را به تصویر بکشند طوری که منطقه‌های مختلف این شهر با هویت، تاریخ زبان و تفاوت‌هایشان که وجود دارد و با هم پیوند خورده اند را نشان دهد و این است که بروکسل را یک شهر بی نظیر ساخته.

پایان

CARPET PLUS

دو ماهنامه اینترنتی فرش دستباف

Iranian Visual carpet Magazine